

María Beatriz Domínguez Oroña / Ernesto X. González Seoane (2014):
“A clasificación semantica”. *III Congreso Internacional de Dialectología
e Sociolingüística*. Londrina (Brasil), 7-10 outubro 2014



You are free to copy, distribute and transmit the work under the following conditions:

- **Attribution** — You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Non commercial** — You may not use this work for commercial purposes.



Lexicografía dialetal na era digital: o Tesouro do Léxico Patrimonial Galego e Portugués



A clasificación semántica

María Beatriz Domínguez Oroña
Ernesto González Seoane

INSTITUTO DA LINGUA GALEGA
Universidade de Santiago de Compostela



A participación neste congreso foi financiada pola Secretaría Xeral de Universidades (Xunta de Galicia – Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional) ao grupo de investigación Filoloxía e Lingüística Galega (USC)

1. A clasificación semántica no TLPGP

- A base de datos do TLPGP reserva un campo para a clasificación semántica dos rexistros incluídos.
- O clasificador semántico é asignado polos membros do equipo do proxecto de acordo cun esquema de clasificación único para todas as obras.

1. A clasificación semántica no TLPGP

- Na concepción do TLPGP, o clasificador semántico debe cumprir unha dobre funcionalidade dentro da aplicación de consulta.
 - a) Filtrar ou seleccionar os rexistros que o utilizador da aplicación realmente está procurando.

1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

? 🏠 Galego | Português | English

Lema Variante 🔍 Busca avanzada ▼

Sensible a diacríticos

Localización (3)

- Brasil
- Galicia
- Portugal

Campo semántico (13)

- 0.0 - Non clasificable
- 2.3 - Auga
- 2.4.1 - Salinas
- 3.1 - Terras de cultivo e cerres
- 3.2 - Labores agrícolas
- 3.2.1 - Cereais e herba
- 3.2.2 - Vide e viño

Lemas (4)

- cabeceira (pt-eu)
- cabeceira (pt)
- cabeceira (gl)
- cabeceira (pt-br)

Variantes (15)

- cabeceira (pt-br)
- cabeceira do forno (pt-br)
- cabecera (pt-br)
- cabeceiras (pt-eu)
- cabeceiras (pt-eu)
- cabeceira (pt-eu)
- fazer a cabeceira (pt-eu)

Resultados atopados (40)

cabeceira s. f. Reservatórios que ficam entre os tanques de carga e os quadros. Em Portugal usam-se também 'cabeceiras de cima' e 'cabeceiras de baixo', respectivamente reservatórios de 4ª e 5ª ordens nas marinhas de Figueira da Foz. AmorimC 1988:272. Vid. [comporta](#), [cuvo](#), [dar água](#), [dar água](#), [espinho de sal](#), [espinho de sal](#), [evaporador](#), [mota](#), [paleta](#), [passeio](#), [quadro](#), [reservatório](#), [tanque de carga](#), [tanque de carga](#). LEMA: [cabeceira](#) sf. PT-BR 2.4.1

cabeceira cabec[e]ira Cabecera de la cama. Baamonde 1977:117. LEMA: [cabeceira](#) sf. GL 8.1.2

cabeceira [kabiˈɛsɐR] s.f. Nome dado ao curso superior de um rio. (**). (L.M) *A lagoa enche porque chove nas cabeceira e cai água pra ela.* (B17SB) Brandão 1988:213. LEMA: [cabeceira](#) sf. PT-BR 2.3

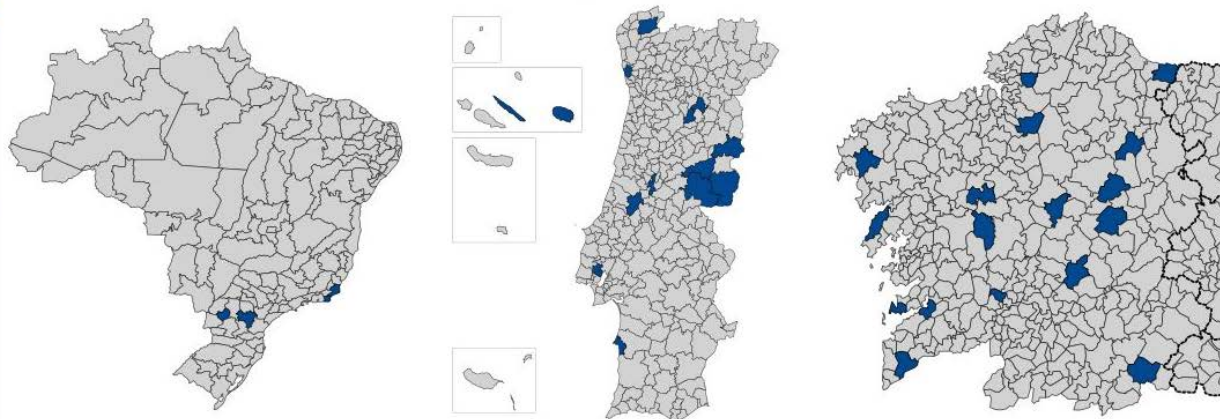
cabeceira cabec[e]ira s. f. Parte da cama cara a onde se deita a cabeça. Bravo 1984:55. Vid. [cabeceiro](#). LEMA: [cabeceira](#) sf. GL 8.1.2

cabeceira s.f. Cada una das duas peças extremas. Buescu 1961:327. Vid. [grade](#). LEMA: [cabeceira](#) sf. PT-EU 3.4

cabeceira s. f. Parte da cama, onde se pon a cabeça. Castro 1986:75. LEMA: [cabeceira](#) sf. GL 8.1.2

cabeceira Cada una de las filas de haces que se ponían en cuadro para que los granos no saltasen fuera de la era. Couceiro 1967:108. LEMA: [cabeceira](#) sf. GL 3.2.1

cabeceira Parte más alta de una finca. Couceiro 1967:123. LEMA: [cabeceira](#) sf. GL 3.1



1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

? [Galego](#) | [Portugués](#) | [English](#)

Lema

Variante

cabeceira



Busca avanzada ▾

Sensible a diacríticos

Localización (3)

- Brasil
- Galicia
- Portugal

Campo semántico (13)

- 0.0 - Non clasificable
- 2.3 - Auga
- 2.4.1 - Salinas
- 3.1 - Terras de cultivo e cerres
- 3.2 - Labores agrícolas
- 3.2.1 - Cereais e herba
- 3.2.2 - Vide e viño

Lemas (4)

- cabeceira (pt-eu)
- cabeceira (pt)
- cabeceira (gl)
- cabeceira (pt-br)

Variantes (15)

- cabeceira (pt-br)
- cabeceira do forno (pt-br)
- cabecera (pt-br)
- cabiceiras (pt-eu)
- cabiceiras (pt-eu)
- cabeceira (pt-eu)
- fazer a cabeceira (pt-eu)

Resultados atopados (40)



cabeceira [kabiˈɛsɐR] s.f. Nome dado ao curso superior de un río. (**). (L.M) *A lagoa enche porque chove nas cabeceira e cai água pra ela.* (B17SB) Brandão 1988:213. LEMA: [cabeceira sf.](#)

PT-BR 2.3

cabecera Nascente de curso d'água. Toniolo 1981:11. LEMA: [cabeceira sf.](#)

PT-BR 2.3



1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

? 🏠 Galego | Português | English

Lema Variante 🔍 Busca avanzada ▾

Sensible a diacríticos

Localización (3)

- Brasil
- Galicia
- Portugal

Campo semántico (13)

- maquinaria agrícola
- 3.4.1 - Carro
- 8.1.1 - Construción
- 8.1.2 - Enxoval e vida doméstica
- 8.6.1 - Artes de pesca
- 9.3 - Dimensións e relacións espaciais

Lemas (4)

- cabeceira (pt-eu)
- cabeceira (pt)
- cabeceira (gl)
- cabeceira (pt-br)

Variantes (15)

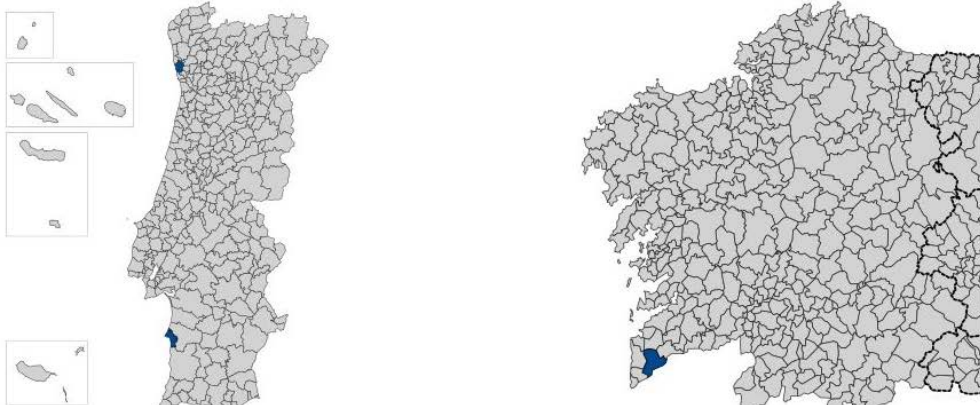
- cabeceira (pt-br)
- cabeceira do forno (pt-br)
- cabecera (pt-br)
- cabiceiras (pt-eu)
- cabiceiras (pt-eu)
- cabeceira (pt-eu)
- fazer a cabeceira (pt-eu)

Resultados atopados (40) ⬇

cabeceira [kabiˈsɛjɾɐ] s.f. Cada um dos extremos da rede sardineira. (Vid. cap. IV, p.99). {registada no Dic. de C. de Figueiredo, 6ª ed. com sentido diferente}. Netto 1949:108. LEMA: [cabeceira sf.](#) PT-EU 8.6.1

cabeceira Red que puede ser [sabal](#) para el sábalo y el salmón; de malla más fina sin embargo es el tipo utilizado para la pesca de la lamprea. Pérez 1969:59. Vid. [sabal](#). LEMA: [cabeceira sf.](#) GL 8.6.1

cabecêra s.f. Cada um dos extremos da rede [sardineira](#). | (cf. Vila do Conde, pág. 135). Caldeira 1960:329. Vid. [sardinhêra](#). LEMA: [cabeceira sf.](#) PT-EU 8.6.1



1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

? [Galego](#) | [Portugués](#) | [English](#)

Lema Variante Sensible a diacríticos

Localización (3)

- Brasil
- Galicia
- Portugal

Campo semántico (13)

- 3.2.2 - Vide e viño
- 3.4 - Ferramenta e maquinaria agrícola
- 3.4.1 - Carro
- 8.1.1 - Construción
- 8.1.2 - Enxoval e vida doméstica
- 8.6.1 - Artes de pesca

Lemas (4)

- cabeceira (pt-eu)
- cabeceira (pt)
- cabeceira (gl)
- cabeceira (pt-br)

Variantes (15)

- cabeceira (pt-br)
- cabeceira do forno (pt-br)
- cabecera (pt-br)
- cabeceiras (pt-eu)
- cabeceiras (pt-eu)
- cabeceira (pt-eu)
- fazer a cabeceira (pt-eu)

Resultados atopados (40)

cabeceira <i>cabec[e]ira</i> Cabecera de la cama. Baamonde 1977:117. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira <i>cabec[e]ira</i> s. f. Parte da cama cara a onde se deita a cabeza. Bravo 1984:55. Vid. cabeceiro . LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira s. f. Parte da cama, onde se pon a cabeza. Castro 1986:75. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira s. f. Cabecera de la cama. {San Roque do Monte} GonzálezGM 2002:426. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira Almohada. Leis 1969:92. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira s.f. Parte da cama onde se coloca a cabeza para dormir. LópezC 1990:134. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira <i>kaβe'θejra</i> sf Parte da cama onde se deita a cabeza. Louredo 2012. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira [e] s.f. 2. Parte da cama cara a onde pómo-la cabeza. Monteagudo 1998. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira Cabecera de la cama. Palacio 1974:41. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira [<i>kəβi'seire</i>], [<i>kəβi'sere</i>] s. f. 1. Almofada onde descansa a cabeza. {Fontainhas da Serra, Espite}. SilvaM 1972:268. LEMA: cabeceira sf.	PT-EU	8.1.2
cabeceira Cabecera de la cama. Vázquez 1971:80. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2
cabeceira da cama Cabecera da cama. GarcíaB 1974:108. LEMA: cabeceira sf.	GL	8.1.2

1. A clasificación semántica no TLPGP

- Na concepción do TLPGP, o clasificador semántico debe cumprir unha dobre funcionalidade dentro da aplicación de consulta.
 - a) Filtrar ou seleccionar os rexistros que o utilizador da aplicación realmente está procurando.
 - b) Ofrecer, na modalidade de busca avanzada, listaxes de léxico por ámbito temático que poidan servir ademais para iniciar unha consulta.

1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

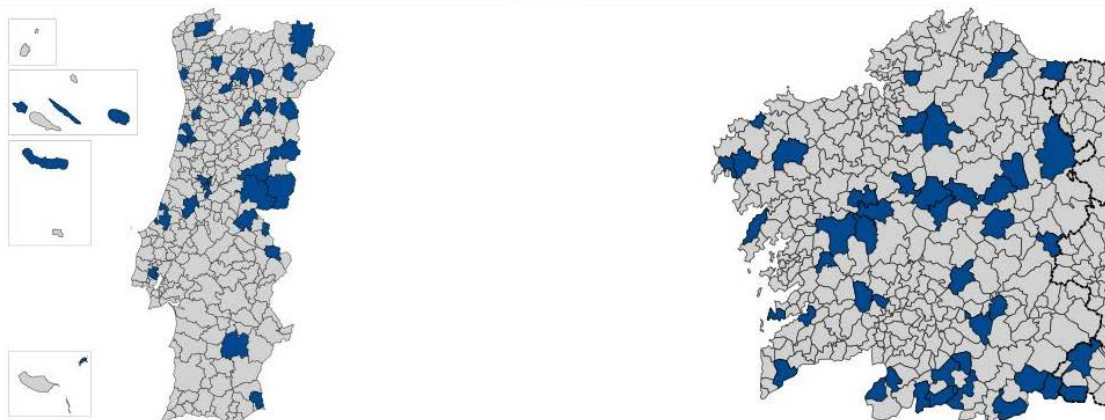
? [Galego](#) | [Portugués](#) | [English](#)

Lema Variante Localización... Categorias... Busca simple ▲

Está a buscar **Lemas** cos campos semáticos 3.4.2

Resultados atopados (364)

abandar <i>v</i> Variantes Galicia: abandar	GL	3.4.2
abarbadeira <i>sf</i> Variantes Portugal: abarbadeira	PT-EU	3.4.2
abeaca <i>sf</i> Variantes Galicia: abeaca , abeacas , abecas , abiaca , abiacas , aveacas , aviacas , biacas	GL	3.4.2
abecaca <i>sf</i> Variantes Galicia: abiaca	GL	3.4.2
abicedouro <i>sm</i> Variantes Portugal: abicedouro	PT-EU	3.4.2
abrir <i>v</i> Variantes Galicia: abrir-lo rego . Variantes Portugal: abrir o arado	GL, PT-EU	3.4.2
abrir o arado <i>loc</i> <i>v</i> Variantes Portugal: abrir o arado	PT-EU	3.4.2
adeallo <i>sm</i> Variantes Galicia: adiallo	GL	3.4.2
aguçar <i>v</i> Variantes Portugal: aguçar-a-reiha	PT-EU	3.4.2
aguilhada <i>sf</i> Variantes Portugal: aguilhada	PT-EU	3.4.2
aipo <i>sm</i> Variantes Portugal: aipo	PT, PT-EU	3.4.2



1. A clasificación semántica no TLPGP

TESOURO DO LÉXICO PATRIMONIAL GALEGO E PORTUGUÉS

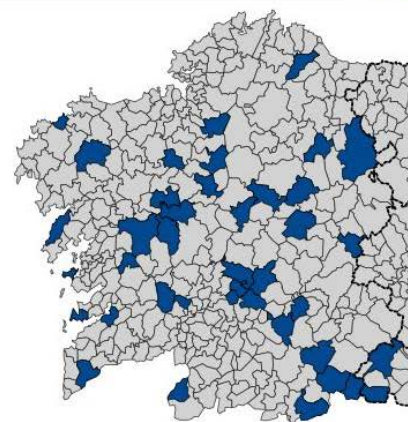
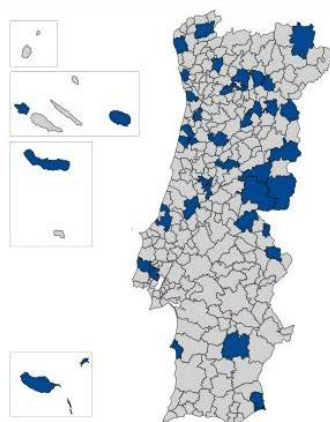
? [Galego](#) | [Portugués](#) | [English](#)

Lema Variante Localización... 3.2.2 - Vide e viño Categorias... Busca simple ▲

Está a buscar **Lemas** cos campos semáticos [3.2.2](#)

Resultados atopados (1226)

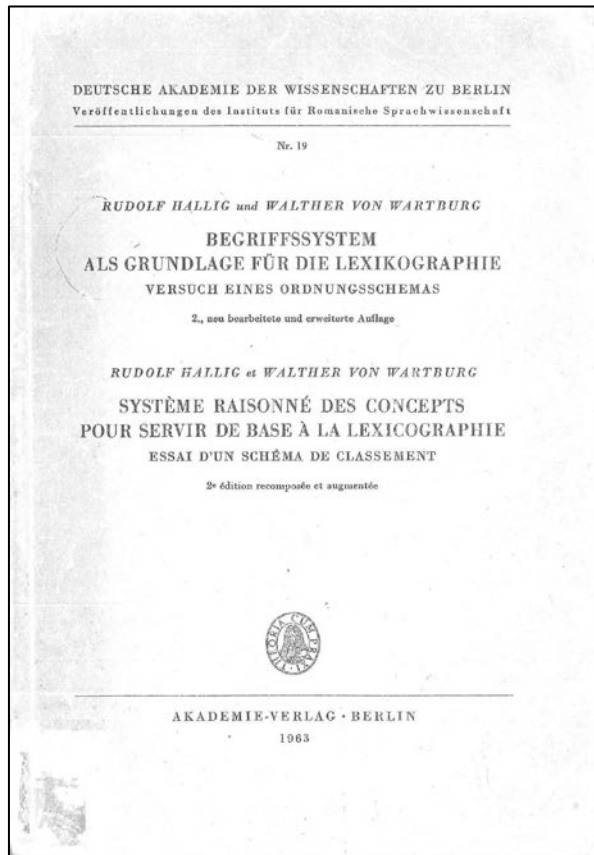
aguardente fraca <i>loc sf</i> Variantes Portugal: aguardente-fraquinha .	PT-EU	3.2.2
agulha <i>sf</i> Variantes Portugal: agulha .	PT-EU	3.2.2
agulla <i>sf</i> Variantes Galicia: agulla , agulla .	GL	3.2.2
ajunto <i>sm</i> Variantes Portugal: ajuntos .	PT-EU	3.2.2
alambique <i>sm</i> Variantes Galicia: alambique , alanbique . Variantes Portugal: alambique , alemambique , lambique , lembique .	GL, PT-EU	3.2.2
alambique ambulante <i>loc sm</i> Variantes Portugal: alambique ambulante .	PT-EU	3.2.2
alambiqueiro <i>sm</i> Variantes Portugal: alambiqueiro .	PT-EU	3.2.2
alavanca <i>sf</i> Variantes Portugal: alavanca .	PT-EU	3.2.2
albarellado <i>a</i> Variantes Galicia: albarellado .	GL	3.2.2
albariño <i>sm</i> Variantes Galicia: albariño .	GL	3.2.2
albilla <i>sf</i> Variantes Galicia: albilla .	GL	3.2.2
alcohol <i>sm</i> Variantes Galicia: alcol .	GL	3.2.2



2. A clasificación semántica. Tentativas e propostas

- A clasificación semántica, cuestión controvertida que ten suscitado propostas moi dispares.
 - Cfr. Andreas Fischer (“The notional structure of the thesauruses”) para unha presentación e análise de diversas tentativas de clasificación.
- Unha proposta que atinxiu gran notoriedade e difusión é a debida a Hallig-Wartburg (1952).

2. A clasificación semántica. Tentativas e propostas



Hallig & Wartburg (1952)

A. O Universo

I. O ceo e a atmosfera

II. A Terra

III. As plantas

IV. Os animais

B. O home

I. O home, ser físico

II. A alma e a intelixencia

III. O home, ser social

IV. A organización social

C. O home e o Universo

I. Os fundamentos

II. A ciencia e a técnica

2. A clasificación semántica. Tentativas e propostas

Durchführung des Begriffssystems 127

d) Les poissons

1. Généralités

poisson, *v. aussi p. 142 a.*
arête
écaille
les oues, les bronchies
nageoire
laitance
les œufs de poissons
frayer

2. Les poissons d'eau douce

truite
saumon
brochet
anguille
lotte
loche
chabot
perche
corégone
ombre
silure
barbeau
carpe
nase
brème
tanche
goujon
lamproie
vairon
ablette
vandoise, dard
gardon
chevesne
épinoche

3. Les poissons de mer

requin
rousette
torpille
raie
sole
turbot

plie
merluche
merlan
aigrefin, aiglefin
morue
esturgeon
éperlan
anchois
sardine
alose
hareng
labre
mélet
thon
maquereau
dorade
spare
trigle

e) Les reptiles

reptile
lézard (2 esp.)
orvet
serpent
couleuvre
vipère
ramper
tortue

crocodile, *v. aussi p. 125 a.*

f) Les amphibes

amphibie
grenouille
têtard
rainette
crapaud
salamandre

g) Les mollusques

mollusque
escargot, limaçon
coquille
limace, limas

Durchführung des Begriffssystems 119

dattier
datte
broussaille
banane

genèvre
romarin
jubarin
baguenaudier
sumac

c) Les arbrisseaux et plantes à baies

1. Généralités

arbrisseau
buisson
broussaille
baie

2. Les arbrisseaux et plantes à baies comestibles

groseillier
groseille
groseillier à maquereau
groseille à maquereau, groseille verte
framboisier
framboise
fraisier
fraise
ronce
mère de ronce
airelle
airelle rouge
bussier, raisin d'ours

3. Les arbrisseaux et plantes à baies de peu d'importance pour l'alimentation

églantier
gratte-cul
arbousier
azerolier
sureau
hibble
aubépine
cenelle
épine noire, prunellier
prunelle
berbérís, épine-vinette
genévrier

4. Les arbrisseaux et plantes à baies non comestibles

buis
houx
fragon
fusain
troène
ajonc
genêt
chèvrefeuille
lierre
clématite
cornouiller
cornouille
eytise
laurier
sorbier, *v. aussi p. 118 a.*
viorne
rhododendron
garou
myrte
amélanchier
nerprun

d) Les plantes alimentaires (céréales)

froment, blé, *v. aussi p. 178 b.*
épeautre
seigle
méteil
avoine
orge
maïs
épi de maïs
raffle d'un épi de maïs
millet
sarrasin
riz

nielle (maladie des épis)
rouille

2. A clasificación semántica. Tentativas e propostas

- Boa parte dos materiais que nós compilamos presentan o seu propio sistema de clasificación semántica.

Antón Santamarina (1967)

1. A Terra	1.1. O terreo	6. A agricultura	6.1. Terras de labor
	1.2. A atmosfera		6.2. Laboreo da terra
2. A flora	2.1. Árbores e arbustos		6.3. Os cereais
	2.2. Herbas e herbáceas		6.4. A malla
3. A fauna	3.1. Mamíferos		6.5. Horticultura
	3.2. Aves		6.6. As froiteiras
	3.3. Réptiles, moluscos e peixes		6.7. A castaña
	3.4. Insectos		6.8. Os prados
4. O home	4.1. Aspecto físico, anatomía e fisioloxía		6.9. Apeiros de labranza
	4.2. Estado anímico		6.10. O xugo e a xunta
	4.3. Familia e sociedade		6.11. O carro
5. A vida material	5.1. As comidas		6.12. O arado
	5.2. O forno e o pan	7.1. Gando vacún	
	5.3. A matanza	7.2. Gando equino	
	5.4. A roupa e o calzado	7.3. Gando porcino	
	5.5. A casa	7.4. Gando lanar e caprino. O pastoreo	
	5.6. Outras construcións	7.5. As galiñas	
	5.7. A cociña. O lume e a luz	7.6. O can e o gato	
		7.7. Outras palabras relacionadas coa gandería	

Questionário ALiB

1. Acidentes geográficos
2. Fenômenos atmosféricos
3. Astros e tempo
4. Atividades agro-pastoris
5. Fauna
6. Corpo humano
7. Ciclos da vida
8. Convívio e comportamento social
9. Religião e crenças
10. Jogos e diversões infantis
11. Habitação
12. Alimentação e cozinha
13. Vestuário e acessórios
14. Vida urbana

Cuestionario ALGa

1. O tempo
2. Accidentes topográficos. O espazo e as súas relacións
3. Agricultura
4. Viño. Aceite. Fariña. Panificación
5. Plantas
6. Insectos, aves, animais salvaxes
7. Pesca e peixes. Caza
8. Vida pastoril
9. Animais domésticos
10. A casa. Ocupacións domésticas
11. O corpo humano. Movementos e accións
12. O vestido
13. A familia. A vida humana
14. O mundo espiritual
15. Xogos e diversións
16. Oficios
17. Pesas e medidas

2. A clasificación semántica. Tentativas e propostas

- **Notable variabilidade**
- **Numerosas semellanzas**
 - **Inspiración nos mesmos modelos**
 - **Orientación etnolingüística de boa parte destes traballos**

3. A clasificación semántica do TLPGP

“There are two ways of organizing the lexis of a period language in thesaurus form: the compiler can use an 'accepted' pattern, say of an established edition of Roget, or von Wartburg, to permit diachronic or cross-cultural comparisons [...]. Alternatively, the thesaurist can base the notional arrangement on the lexical and cultural structure of the world and world view of the respective speech community”.

(Manfred Görlach 1998: 399, apud Andreas Fischer 2004: 41)

3. A clasificación semántica do TLPGP

- Optamos por un sistema propio, inspirado nos sistemas de clasificación máis comúns, e adaptado ao tipo de léxico que recollen as obras compiladas.
- Máximo de tres niveis de profundidade

Clasificadores *TLPGP*

1. O Universo, os astros e o tempo
2. A terra e a auga
3. A agricultura
4. As plantas e as árbores non froiteiras
5. O animais domésticos e a gandería
6. Os animais silvestres
7. O ser humano
8. A vida cotiá (vivenda, hixiene, alimentación, traballo)
9. A medición, as dimensións e o espazo
10. Léxico de difícil clasificación

3. A agricultura

3.1. Terras de cultivo

3.2. Labores agrícolas e forestais	3.2.1. Os cereais e a herba
	3.2.2. A vide e o viño
	3.2.3. O aceite
	3.2.4. O café
	3.2.5. A castaña
	3.2.6. O azucre
	3.2.7. O tabaco
	3.2.8. A madeira, a resina, a cortiza, o caucho
	3.2.9. A horta e as árbores froiteiras
	3.2.10. O liño

3.3. Extracción, almacenaxe e canalización de auga

3.4. Ferramenta, utensilios e maquinaria agrícola	3.4.1. O carro
	3.4.2. O arado
	3.4.3. O xugo

3.0. Outro léxico agrícola